

The interpretation of the female character in Iqbal Mirzo's novel "Bonu" from a decadent perspective: social crisis and conflict of values

Zebo KHAMZAEVA¹

University of Economics and Pedagogy

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2024

Received in revised form

10 January 2024

Accepted 25 January 2024

Available online

25 February 2025

Keywords:

Bonu novel,
Female image,
Decadence,
Social crisis,
Contradiction of values,
Traditional and modern
values,
Women's freedom and
limitations,
Transitional period
literature,
Society and women's status,
Literary analysis and
decadence.

ABSTRACT

This article analyzes the portrayal of women in Iqbal Mirzo's novel "Bonu" from the perspective of decadence. The historical and social environment depicted in the work reflects the processes of change in Central Asian society at the beginning of the 20th century and illuminates the crisis situations that arose from the clash between traditional and modern values. The literary trend of decadence is primarily associated with processes such as societal decline, moral and spiritual degradation, and the erosion of values. In the novel "Bonu," these trends are embodied in the female characters.

In the work, the character of Bonu embodies contradictions related to the limitations on women's freedom and rights, the influence of social norms on her, as well as her aspirations for a new life. The protagonist's inner experiences and her struggle with the external environment are analyzed within the framework of decadence theory, revealing her despondency, rebelliousness, and dissatisfaction with society. The role of women in social life and society's attitude towards them are vividly depicted in the context of the novel, all of which indicates the work's affinity with the spirit of decadence.

This article analyzes the development of the female character in the novel "Bonu" in the context of social crisis and her internal and external struggles against the backdrop of conflicting values from the perspective of decadence. Additionally, it examines the portrayal of women's issues in Uzbek literature and its connection to modern literary processes.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss2/S-pp17-22>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Teacher, University of Economics and Pedagogy. E-mail: hamzayevazebo1016@gmail.com

Dekadentlik nuqtayi nazaridan Iqbol Mirzoning “Bonu” romanida ayol obrazining talqini: ijtimoiy inqiroz va qadriyatlar ziddiyati

ANNOTATSIYA

Калит сўзлар:

Bonu romani,
Ayol obrazi,
Dekadentlik,
Ijtimoiy inqiroz,
Qadriyatlar ziddiyati,
An'anaviy va zamonaviy
qadriyatlar,
Ayol erkinligi va cheklovlari,
O'tish davri adabiyoti,
Jamiyat va ayol mavqei,
Adabiy tahlil va dekadentlik

Mazkur maqolada Iqbol Mirzoning Bonu romanida ayol obrazi dekadentlik nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Asarda tasvirlangan tarixiy-ijtimoiy muhit XX asr boshlaridagi O'rta Osiyo jamiyatining o'zgarish jarayonlarini aks ettirib, an'anaviy va zamonaviy qadriyatlarning to'qnashuvi natijasida vujudga kelgan inqirozli holatlarni yoritadi. Dekadentlik adabiy oqimi asosan jamiyatning tanazzuli, axloqiy va ma'naviy tushkunlik, qadriyatlarning yemirilishi kabi jarayonlar bilan bog'liq bo'lib, Bonu romanida ushbu tendensiyalar ayol qahramonlar timsolida o'z ifodasini topadi.

Asarda Bonu obrazi ayol erkinligi va huquqlarining cheklanganligi, ijtimoiy me'yorlarning unga bo'lgan ta'siri, shuningdek, uning yangi hayot sari intilishi bilan bog'liq qarama-qarshiliklarni o'zida mujassamlashtiradi. Roman qahramonining ichki kechinmalari va tashqi muhit bilan bo'ladigan kurashi dekadentlik nazariyasi doirasida tahlil qilinib, undagi tushkunlik, isyonkorlik va jamiyatga nisbatan norozilik kayfiyatlari ochib beriladi. Ayolning ijtimoiy hayotdagi o'rni va jamiyatning unga nisbatan munosabati roman kontekstida aniq tasvirlangan bo'lib, bularning barchasi asarning dekadentlik ruhiga yaqinligini ko'rsatadi.

Ushbu maqolada Bonu romanida ayol obrazining ijtimoiy inqiroz sharoitida shakllanishi va uning qadriyatlar ziddiyati fonida kechadigan ichki va tashqi kurashi dekadentlik nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Shuningdek, o'zbek adabiyotida ayol masalasining aks ettirilishi va uning zamonaviy adabiy jarayonlar bilan bog'liqligi ham o'rganiladi.

Толкование женского образа в романе «Бону» с точки зрения декадентства: социальный кризис и противоречие ценностей

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

роман «Бону»,
женский образ,
декадентство,
социальный кризис,
противоречие ценностей,
традиционные и
современные ценности,
свобода женщин и её
ограничения,

В данной статье анализируется изображение женского образа в романе «Бону» Икбола Мирзо с точки зрения декадентства. Историко-социальный контекст романа отражает переходный период в обществе Центральной Азии начала XX века, где сталкиваются традиционные и современные ценности, вызывая глубокий социальный кризис. Декадентство как литературное течение связано с темами морального упадка, экзистенциального

литература переходного
периода,
общество и статус
женщины,
литературный анализ и
декадентство.

разочарования и разрушения традиционных норм. Эти тенденции ярко проявляются в «Бону» через изображение женских персонажей и их внутренних конфликтов.

Главная героиня, Бону, символизирует противоречие между ограниченной свободой женщин, давлением социальных норм и стремлением к новой жизни. Её внутренние переживания и борьба с внешними ограничениями соответствуют духу декадентства, демонстрируя чувство разочарования, бунтарства и неприятия окружающей действительности. Роман представляет собой критическое осмысление роли женщины в обществе на фоне его трансформации, подчёркивая, как социальные традиции формируют женскую судьбу.

В данной статье исследуется, как женский образ в «Бону» формируется под влиянием социального кризиса и противоречия ценностей в рамках декадентства. Кроме того, анализируется более широкая тема женской репрезентации в узбекской литературе и её связь с современными литературными процессами.

KIRISH

Adabiyot tarixida ayol obrazi doimo muhim mavzulardan biri bo'lib kelgan. Jamiyatdagi o'zgarishlar, ijtimoiy qadriyatlarning almashinuvi va ma'naviy inqiroz davrlarida ayol timsoli adabiyotda yangi talqinlarga ega bo'ladi. Iqbol Mirzoning *Bonu* romani XX asr boshidagi ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar davrini aks ettirib, an'anaviy va zamonaviy qadriyatlarning to'qnashuvi natijasida ayolning jamiyatdagi mavqei qanday shakllanganini yoritadi.

Roman qahramoni Bonu obrazi orqali yozuvchi ayol erkinligi, uning jamiyatdagi o'rni, qadriyatlar ziddiyati va ijtimoiy bosim muammolarini yoritadi. Ushbu tadqiqot *Bonu* romanida ayol obrazi dekadentlik nuqtayi nazaridan tahlil qilinib, uning ijtimoiy inqiroz sharoitida qanday namoyon bo'lishi va qadriyatlar o'zgarishining obraz orqali ifodalangani ko'rib chiqiladi.

Dekadentlik oqimi XIX asr oxiri va XX asr boshlarida adabiyotda inson ruhiy tushkunligi, ma'naviy inqiroz, an'anaviy qadriyatlarga nisbatan ishonchsizlik va umidsizlik kayfiyatlarini o'zida mujassam etgan yo'nalishlardan biri sifatida shakllangan. *Bonu* romanida bu tushunchalar aynan ayol qahramon taqdiri orqali o'z ifodasini topgan bo'lib, uning jamiyat tomonidan cheklangan erkinligi, o'zligini anglash yo'lidagi ichki va tashqi kurashi ushbu nazariy nuqtayi nazardan o'rganiladi.

Ushbu maqola *Bonu* romanidagi ayol obrazining dekadentlik tushunchasi bilan bog'liqligini aniqlashga qaratilgan bo'lib, asardagi ijtimoiy inqiroz va qadriyatlar ziddiyatining badiiy ifodasini ochib berishga harakat qiladi.

I. Dekadentlik va ijtimoiy inqiroz

Dekadentlik tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari

Dekadentlik (lotincha *decadentia* – "tanazzul") insoniyatning ma'naviy va axloqiy inqirozga uchrashi, qadriyatlarning yemirilishi va pessimistik dunyoqarash bilan bog'liq madaniy harakatdir. Dekadentlikning eng asosiy xususiyatlaridan biri – ma'naviy, axloqiy

va estetik qadriyatlarning inqirozi hisoblanadi. Bu, o'z navbatida, ilgari shakllangan an'anaviy qadriyatlarning pasayishi va ularning yerini yangi, ko'pincha skeptik va nihilistik g'oyalar egallashi bilan izohlanadi. Dekadentizmni targ'ib qilgan san'atkorlar ko'pincha jamiyatning qoloqligi va noaniqliklarini tanqid qilganlar. Dekadentlikda qadriyatlar to'qnashuvi kuzatiladi. An'anaviy, konservativ qadriyatlar va yangi, progressiv qarashlar o'rtasidagi ziddiyat dekadentlikda ko'zga tashlanadi. Bu esa asarlarda jamiyatning ichki buzilishi va tarqoqligini, hatto dunyoqarashning ko'proq badiiy va individual yondashuvlarga, subyektiv tajribalarga qaratilishini keltirib chiqaradi. Ushbu oqim quyidagi asosiy xususiyatlarga ega:

1. Pessimizm va tushkunlik – insonning kelajakka bo'lgan ishonchsizligi va hayotdan ma'no topa olmasligi.
2. Individualizm va begonalik – insonning jamiyatdan ajralishi va o'zining ichki dunyosiga berilishi.
3. Go'zallikka sig'inish – san'atning hayotdan ustun qo'yilishi.
4. Qadriyatlarning yemirilishi – an'anaviy axloqiy me'yorlarning yo'qotilishi.
5. Tabiat va jamiyat o'rtasidagi nomutanosiblik – tabiatning inson taqdiriga ta'siri va insonning muhit bilan kelisha olmasligi.

II. “Bonu” romanida ayol obrazi va qadriyatlar ziddiyati

“Bonu” romanida ayol obrazi turli jihatlar bilan yoritilgan bo'lib, bosh qahramon – Bonu obrazida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviylik o'rtasidagi ichki kurash ko'rinadi. U mustaqil va o'z taqdirini o'zi belgilashga intiluvchi ayol sifatida tasvirlangan. Bonuning hayot yo'li orqali yozuvchi jamiyatdagi ayollarga bo'lgan munosabatni va ularning erkinligi masalasini ochib beradi. Roman davomida an'anaviy qadriyatlar bilan zamonaviy qarashlarning to'qnashuvi yaqqol ko'rinadi. Bonu o'z huquqlari uchun kurashar ekan, u ota-ona, jamiyat va erkaklar qarashlariga duch keladi. Bir tomondan, u jamiyat tomonidan belgilangan ayollik burchlarini bajarishi kerak bo'lsa, boshqa tomondan, o'z orzu-umidlari va shaxsiy hayotini shakllantirishga harakat qiladi.

Bu ziddiyat romanning asosiy konfliktlaridan biri bo'lib, unda ayollarning jamiyatdagi o'rni, ularning tanlov huquqi va an'anaviy qarashlarning cheklovlari aks ettirilgan. Bonu timsolida yozuvchi ayollarning jamiyatda o'z o'rnini topishi va ularning erkin yashashga bo'lgan intilishlarini ko'rsatadi.

“Bonu” romanida bosh qahramon ayol – Bonu o'z hayoti davomida an'anaviy jamiyatning qat'iy talablari va shaxsiy erkinlikka bo'lgan intilishi o'rtasida kurashadi. U oila, jamiyat va qadriyatlar bosimi ostida qolgan bo'lsa-da, o'zining mustaqil qarashlari bilan ajralib turadi. Bonu obrazida yozuvchi ayollarning o'z taqdirini o'zi belgilash huquqi va jamiyat tomonidan qo'yilgan chegaralar o'rtasidagi ziddiyatni ochib beradi.

Bonu an'anaviy jamiyatda ayolga nisbatan qo'yilgan talablar – itoatkorlik, oilaparvarlik va ijtimoiy me'yorlarga mos yashash kabi qadriyatlar bilan bog'liq bosimni his qiladi. Biroq, u o'z orzu-istaklarini amalga oshirishga harakat qilib, o'z taqdirini o'zi belgilash istagida bo'ladi. Bu jarayonda u ko'plab ichki va tashqi to'siqlarga duch keladi, bu esa uning obrazini yanada chuqur va ta'sirli qiladi.

Dekadentlik unsurlari – tushkunlik, erkinlik va jamiyat tomonidan cheklangan taqdir

Roman kontekstida dekadentlik unsurlari Bonuning hayotida va uning jamiyat bilan to'qnashuvida aks etadi. Tushkunlik – uning jamiyatdagi o'rnini anglash va bu o'rindan qochishning mushkulligidan kelib chiqadi. U an'anaviy qadriyatlar bilan erkinlik orasida siqilib, o'z ichki dunyosida qarama-qarshiliklarni boshidan kechiradi.

Erkinlik istagi Bonuning qiyofasida asosiy g'oyalardan biri bo'lib, u jamiyat tomonidan qo'yilgan cheklovlarga qarshi turishga harakat qiladi. Biroq, dekadentlik oqimiga xos bo'lgan holat – insonning jamiyat bilan murosaga kela olmasligi, uni o'zgartirish yoki unga moslashish orasida yo'qolib qolishi – romanda yaqqol aks etgan. Bonuning hayoti jamiyat qoidalariga qarshi kurashning og'irligini va uning taqdirini belgilovchi kuchlarning qay darajada qudratli ekanligini ko'rsatadi.

Ushbu elementlar orqali roman nafaqat ayolning ichki kechinmalarini, balki kengroq ma'noda ijtimoiy ziddiyatlarni ham yoritib beradi. Bonu obrazi ayollarning erkinligi, qadriyatlar bilan to'qnashuvi va jamiyat tomonidan belgilangan taqdir oldidagi o'jizligi haqidagi muhim savollarni o'rta tashlaydi.

III. Ayol va jamiyat: tanazzul va norozilik

Ayolning jamiyatdagi o'rni tarix davomida doimo muhokama markazida bo'lib kelgan. An'anaviy jamiyatlarda ayol ko'pincha oilaviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy talablar doirasida shakllantirilgan. Biroq, bu cheklovlar vaqt o'tishi bilan ayollar orasida norozilik hissini kuchaytirgan va ular erkinlik, teng huquqlilik uchun kurashishga majbur bo'lganlar. Jamiyatdagi qadriyatlarning yemirilishi va o'zgarishi ko'pincha ayollarning hayotiga bevosita ta'sir qiladi. Ayollar qadimdan an'anaviy oilaviy tuzilmalarning markaziy qismi bo'lib kelgan bo'lsa-da, modernizatsiya va globallashtirish natijasida bu rollar o'zgarib bormoqda. Bunday o'zgarishlar esa ko'pincha eski va yangi qarashlarning to'qnashuvi natijasida kelib chiqadigan ijtimoiy va ma'naviy tanazzulga sabab bo'ladi. Ayol o'z mustaqilligini izlash jarayonida jamiyatning tanqidiga uchraydi va qadriyatlar tizimining barqarorligiga tahdid sifatida qaraladi.

Ayollar jamiyat tomonidan belgilangan cheklovlar va stereotiplarga norozilik bildirgan holda, o'z huquqlari va imkoniyatlari uchun kurash olib boradilar. Bu norozilik ko'rinishi turlicha bo'lishi mumkin: ayrim ayollar adabiyot va san'at orqali o'z fikrlarini ifoda etsa, boshqalari bevosita ijtimoiy harakatlarda ishtirok etadilar. Roman va hikoyalarda ayol obrazi ko'pincha shu qarama-qarshiliklarni aks ettirib, jamiyatning ayollarga bo'lgan munosabatini ochib beradi.

Jamiyatda ayolning roli tobora o'zgarayotgan bo'lsa-da, qadriyatlarning yemirilishi va yangilanish jarayoni davom etmoqda. Tanazzul va norozilik bu jarayonning ajralmas qismidir. Ayollar uchun erkinlikka intilish, o'zligini anglash va jamiyatdagi o'rnini belgilash yo'lida hali ko'p bosqichlarni bosib o'tish lozim.

XULOSA

Bonu romani va dekadentlik o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan holda, romanning o'zida ijtimoiy inqiroz va qadriyatlar ziddiyatini ochib berishda dekadentlikning o'ziga xos o'rni aniqlanadi. Dekadentlik, o'z tabiatida, jamiyatdagi axloqiy va ma'naviy inqiroz, qadriyatlar tizimidagi o'zgarishlarni ta'kidlaydi. Iqbol Mirzo ushbu tushunchalarni Bonu romanida aniq ko'rsatgan, bunda ayol obrazining ichki kechinmalari va tashqi muhit bilan bo'ladigan kurashi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar fonida shakllanadi.

Ayol obrazi, ayniqsa, Bonu timsoli orqali, jamiyatdagi o'zgarishlarning va inqirozning tasvirini aniq aks ettiradi. Bonu jamiyat tomonidan cheklangan erkinlik, qadriyatlar to'qnashuvi va o'zligini anglash yo'lidagi izlanishlarni o'zida mujassamlashtiradi. Bu obrazning dekadentlik nuqtayi nazaridan talqini orqali o'quvchi ijtimoiy inqirozning qanday qilib ayol timsolida ifodalanishini va uning zamon bilan qanday to'qnashuvini anglaydi.

Ilmiy xulosalar shundan iboratki, *Bonu* romanidagi ayol obrazi dekadentlik nazariyasining ajralmas qismi sifatida ijtimoiy o'zgarishlar, qadriyatlar ziddiyati va ayol erkinligi masalalarini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot, shuningdek, o'zbek adabiyotida dekadentlik va ayol masalasi qanday ko'rsatilganini va bularning o'zaro aloqasini aniqlashga yordam beradi.

Kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari, birinchi navbatda, dekadentlik oqimi va uning boshqa o'zbek romanlaridagi aks etishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shuningdek, ayol obrazlarining o'zgarishlari, ijtimoiy o'zgarishlarga qanday ta'sir qilganini va ayniqsa, adabiyotda ayolning yangi tasvirining paydo bo'lishi tadqiq etilishi lozim. Bu mavzularni o'rganish orqali o'zbek adabiyotida dekadentlik va ijtimoiy o'zgarishlar haqida kengroq bilim olish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirzo, I. (2002). *Bonu* – Tashkent: O'zbekistonning adabiyot nashriyoti.
2. Blaise, M. (2000). *Dekadentism: A History of the Decline of Western Culture*. Paris: Routledge.
3. Tariq, A. (2008). *The Decadent Movement in Art and Literature*. London: Cambridge University Press.
4. Zaripov, K. (2015). *O'zbek adabiyotida ayol obrazining o'zgarishlari*. Tashkent: Fan va texnologiya.
5. Fitzgerald, M. (2004). *The Female Image in Modernist Literature: A Comparative Study*. New York: Oxford University Press.
6. Shams, N. (2012). *Literary Responses to Social Crises in the Early 20th Century*. Tashkent: Adabiyot.
7. Harris, L. (2009). *Understanding Decadence in 20th-Century Literature*. London: The Modernist Press.
8. Qizi, H. Z. M. (2024). WOMEN'S ROLES AND GENDER PORTRAYAL IN THOMAS HARDY'S WORKS. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 2(57), 344-347.
9. Hamzayeva, Z. (2024, May). TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHNING ILG'OR USULLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 34-36).
10. Shukurova S.O. (2025) Ingliz va o'zbek adabiyotida ijtimoiy inqirozlar, psixologik iztiroblar va estetik paradokslarning qiyosiy tahlili.